

УДК 155.9

Лашко Олена Вікторівна

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут» (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ДОВІРИ І САМОРЕГУЛЯЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стаття присвячена дослідженню особливостей саморегуляції та довіри у студентів технічного вищого навчального закладу. Описано результати проведеного серед студентів опитування.

Ключові слова: довіра, саморегуляція, університет, студент.

Більшість словників [1] тлумачать довіру як впевненість у чийсь сумлінності, щирості, в правильності чогось. В широкому розумінні, довірчі відносини - відкриті, позитивні взаємовідносини між людьми, що містять впевненість у порядності та доброзичливості іншої людини, з яким той, що довіряє, знаходиться в тих чи інших відносинах.

Довіра відіграє важливу роль у регулюванні свідомості та поведінки особистості. Проведений Т.П. Скрипкіною аналіз робіт дослідників довіри як умови існування деякого іншого явища дозволив авторці виокремити три різновиди довіри: довіру до світу, довіру до інших та довіру до себе [2, с. 76]. В залежності від того, про який вид довіри йдеться мова, можна розглядати соціально-психологічні функції, які виконує довіра у суспільстві.

На міжособистісному рівні довіра регулює міжособистісні відносини, зокрема виконує функцію зворотного зв'язку в процесі самопізнання особистості, виступає засобом психологічного полегшення, поглиблення взаємовідносин. Крім того, довіра активізує комунікацію і взаємодію, знижує ризик і мобілізує активність сторін взаємодії. Довіра прискорює процеси соціального обміну, сприяє інтеграції групи, спільноти і суспільства в цілому.

Довіра у суспільстві ініціює суспільні дії, тобто відтворює корпоративні відносини (співробітництво, взаємодопомогу, підтримку, участь, узгодженість). Зв'язки індивіда і групи стають більш стійкими, а його включеність у спільноту – більш повною. Довіра доповнює існуючі формалізовані та правові регулятори відносин між діловими партнерами і членами організацій. Довіра виконує інтегруючу, комунікативну, інтерактивну, перцептивну функції. Довіра об'єднує соціальні групи, її відсутність – роз'єднує.

Ще одна важлива соціально-психологічна функція довіри - редукція складності відношення до оточуючого світу до більш просто відношення степені довіри/недовіри. Тим самим довіра підвищує адаптивність до оточуючого середовища, економить ресурси, розширює спектр можливостей.

При цьому ситуація абсолютної довіри або абсолютної недовіри між людьми досить абстрактна, і мова йтиме про встановлення певного рівня довіри в тій чи іншій сфері взаємовідносин.

На сьогоднішній день існує значна кількість наукових робіт, присвячених вивченню явища довіри в різноманітних умовах: в економічній, політичній, соціальній, правовій (зокрема криміналістичній) та інших сферах життя людини. Феномен довіри вивчається не тільки у прикладанні до різних сфер діяльності людини, але й для різних вікових категорій.

У вітчизняній психологічній науці місце довіри між студентом і викладачем технічного ВНЗ мало досліджено. У [3,4] ми намагалися розкрити проблему вивчення довірчих відносин у взаємодії “студент-викладач”. В ході нашої роботи були отримані результати аналізу взаємозв'язку рівня довіри студентів та їх локусу особистісного контролю. Наступним кроком у вивченні особливостей встановлення довіри в технічному ВНЗ стало дослідження взаємозв'язку довіри і рівнів саморегуляції студентів.

Психологічна саморегуляція розглядається як зміна окремих психофізіологічних функцій та психічного стану в цілому, що здійснюється самим суб'єктом шляхом спеціально організованої психічної активності.

Саморегуляція у навчальній діяльності виступає як цілісне утворення в структурі особистості. Основним завданням дослідження стало вивчення кореляційних зв'язків між рівнем соціальної довіри та показниками саморегуляції студентів технічного ВНЗ.

Для досягнення поставленої мети застосовувався опитувальник “Стиль саморегуляції поведінки” [5]. Для встановлення рівня міжособистісної довіри використовувалася методика «Шкала міжособистісної (соціальної) довіри» Дж. Роттера (адаптована С.Г. Достоваловим). Опитування проводилося на кафедрі приладів і систем неруйнівного контролю Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут” (НТУУ “КПІ”). В ньому взяли участь 42 студенти 1-5 курсів навчання, серед них 12 дівчат і 30 юнаків від 17 до 23 років. За результатами опитування було встановлено: рівень соціальної (міжособистісної) довіри студентів; профільні значення рівня саморегуляції студентів, а також загальні рівні саморегуляції студентів.

Згідно з методикою Дж. Роттера, отримані результати соціальної довіри варіюються в межах від 25 (абсолютна недовіра) до 125 балів (абсолютна довіра). Середнє значення становить 75 балів. За отриманими результатами опитування загальний рівень міжособистісної довіри у студентів високий і становить 88,69 (стандартна похибка середнього – 1,956). При цьому мінімальне значення за вказаною шкалою рівнів довіри 60, а максимальне – 116.

Також нами було встановлено показники саморегуляції досліджуваних за окремими шкалами та загальні рівні саморегуляції кожного опитуваного (відповідно до методики, вони варіюються від 0 до 46). Середній рівень саморегуляції у становить 31, що, відповідно до умовного поділу шкали на області, може трактуватися як середній. При цьому розхил значень достатньо великий - від мінімального 19 до максимального 43. За даними, отриманими в результаті дослідження, було побудовано типові профілі саморегуляції досліджуваних студентів.

Для виявлення взаємозалежності показників рівня довіри і саморегуляції було проведено кореляційний аналіз отриманих даних, мета якого - виявити, чи існує істотна залежність однієї змінної від іншої. Аналіз показав, що між загальною саморегуляцією та довірою спостерігається суттєва від'ємна кореляція ($r = -0,427$), тобто при зростанні рівня саморегуляції особистості рівень її довіри до інших людей має тенденцію до зниження (рівень значущості результатів $p = 0,005$). Для виключення фактору віку було обчислено часткові кореляції, які показали, що різниця у віці опитуваних не має значного впливу на отримані результати дослідження.

Науковий інтерес також викликало встановлення можливих кореляційних зв'язків між рівнем довіри та окремими аспектами саморегуляції. Так, найбільш значущий кореляційний зв'язок спостерігається для шкал моделювання та оцінювання результатів (значення коефіцієнтів кореляції r близько $-0,5$ та $-0,4$ відповідно). Для шкал планування та програмування значення r сягає близько $-0,3$, що свідчить про слабкий кореляційний зв'язок між показниками за цими шкалами та рівнем довіри ($p < 0,05$). Для шкали "самостійність" отримане значення r додатне, на відміну від інших шкал. Однак значущість результатів за цією шкалою значно перевищує припустиме значення ($p > 0,05$), тому отримані дані не мають статистичної достовірності і не підлягають інтерпретації.

Отже, проведене опитування студентів дало можливість дослідити особливості саморегуляції опитуваних, їх соціальної довіри, а також взаємний зв'язок між проявом цих двох феноменів. Таким чином, з'ясовано, що досліджуваним притаманні досить високий рівень міжособистісної довіри та невисокий рівень саморегуляції. Встановлено, що існує кореляційний зв'язок між саморегуляцією та довірою: із зростанням загального рівня саморегуляції студентів рівень їх довіри іншим людям зменшується.

На підставі отриманих результатів та з урахуванням результатів дослідження зв'язку між довірою і рівнем суб'єктивного контролю [6] можна

зробити припущення, що розвиток і становлення особистості, формування здатності регулювати діяльність, відповідальності і усвідомленості власних дій значно впливають на прояв у особистості соціальної довіри. Така людина більш орієнтована на власні сили та розум, менш схильна шукати схвалення оточуючих, а, значить, і більш незалежна від зовнішніх обставин, які можуть обмежувати її розвиток. З точки зору навчальної діяльності, студент, якому притаманні достатня сформованість саморегуляції та оптимальний рівень довіри, орієнтований на внутрішній локус контролю, на досягнення власних цілей (в тому числі цілей навчання), планує свої дії з їх досягнення, бере на себе відповідальність за успіхи і невдачі.

Література

1. Ушаков Д. Н. Большой толковый словарь русского языка / Д. Н. Ушаков. – М.: АСТ, Астрель, 2000. – 720 с.
2. Скрипкина Т. П. Психология доверия / Т. П. Скрипкина. – М.: Академия, 2000. – 264 с.
3. Лашко О. В. Функції довіри у взаємодії «студент-викладач» у технічному ВНЗ / О. В. Лашко. // Інноваційний потенціал української науки – ХХІ сторіччя : зб. стат. учасників ХХІ всеукр. наук.-практ. конф. – 2013. – С. 28–30.
4. Юрченко О. В. Роль і місце довіри у взаємодії між студентом і викладачем технічного університету / О. В. Юрченко. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2010. – С. 299–303.
5. Моросанова В. И. Опросник «Стиль саморегуляции поведения» (ССПМ) : Руководство / В. И. Моросанова. – М.: Когито-Центр, 2004. – 44 с.
6. Юрченко О. В. Взаємозв'язок інтернальності та міжособистісної довіри студентів технічного ВНЗ / О. В. Юрченко. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. пр. – 2012. – С. 110–116.